

אֵהָלָהָלָל

מקץ

r0548474308@gmail.com

לע"נ מרת רחל לוי בת תמרה ז"ל

ויעש האיש כאשר אמר יוסף (מג יז)

ובתרגום יונתן (לעיל טז) ובמדרש (פד כ) איש האמור כאן הוא מנשה בן יוסף.

ומקשים בעלי התוספות ר' אליעזר אבי העזרי על רש"י דנזיר (כט:) ובמסכת אבות ילפינן בן שלש עשרה למצוות משמעון ולוי מהא דכתיב בפרשת וישלח ויקחו שמעון ולוי אחי דינה איש חרבו, כי כשבאו על שכם לא היו כי אם בני י"ג שנה וכתיב בהו איש, ולא מצינו במקרא פחות מבן י"ג שיקרא איש.

וכשתחשוב שנותיו של מנשה לא היה מנשה גדול אלא כבן ח' שנה (לפי פרקי דר"א וספר הישר היה בן ה'), שהרי מנשה נולד בסוף שנה ראשונה של שנות השבע, ומעשה זה היה בשנה שניה של שני הרעב, הרי דאף שלא היה יותר מבן ח' עכ"ז קראתו תורה איש.

בספר **חבצלת השרון** – קרליבך מיישב ע"פ מש"כ בחת"ס (יו"ד ס"י שי"ז), דגדלות של בן נח הוא משבא לכלל דעת, דהנה כי הרא"ש (בכלל ט"ז) דשיעור של י"ג שנה הוא מכלל השיעורים שנאמרו למשה בסיני, והנה כי הר"מ (פ"ט מלכים ה"י) דהשיעורים שניתנו בסיני לישראל נאמרו ולא לבי"ג, וממילא דגבי נכרי שלא ניתנו לו שיעורים חשיב גדול משבא לכלל דעת אף שלא הגיע לכלל שנים, וא"כ אף שלא היה מנשה בן י"ג שנה חשיב גדול.

הלא מעתה יש לפלפל, דהנה כבר האריכו רבוותא קמאי (פרשת דרכים) בביאור פלוגתת יוסף ואחיו, דדעת יוסף שהיה להם דין של בני נח, ואילו דעת השבטים שהיה להם דין ישראל.

הלא לפי"ז יש ליישב דכוונת רש"י דלא מצינו בתורה בישראל שנקרא איש פחות מבן י"ג, ושמעון ולוי לשיטתם היה להם דין ישראל, אכן יוסף וביתו סברו שיש להם דין של בי"ג, וא"כ מנשה שפיר נקרא איש מבן ח' שנים שראוי להוליד (סנהדרין סט: ובתוס' שם סט. ד"ה בידוע) ובא לכלל דעת.

בספר **אוצר בר מצוה** – הכט (ס"י ד' אות ג') וראיתי מי שרצה ליישב לפי מש"כ החת"ס (שו"י יו"ד ס"י שי"ז) והמנחת חינוך (מצוה ק"צ) שלגבי בן נח לא נאמר כלל הדין שצריך י"ג שנים ושתי שערות אלא הגדלות שלהם נקבעת רק במה שרואים שיש להם דעת והיינו שאם הגיע לכלל דעת נחשב גדול אף קודם י"ג שנים.

והנה שיטת רש"י בכמה מקומות שהאבות קודם מתן תורה היה להם דין של בן נח [יעוין ברש"י ע"ז ג. ד"ה נמרוד. ושם בדף נא. ד"ה לבני נח. ובסנהדרין נט. ד"ה ואלביא].

ולפי"ז יש לומר שמנשה הגיע לכלל דעת קודם י"ג שנים ולכך נקרא איש, כיון שקודם שניתנה תורה היה לאבות דין של בן נח.

אולם יש להקשות על תירוץ זה ממש"כ רש"י דהמקור לזה שנקרא "איש" בגיל י"ג שנים הוא משמעון ולוי שנקראו איש רק בגיל י"ג, והרי שמעון ולוי היו ג"כ קודם מתן תורה ואז היה דינם כבן נח [לשיטת רש"י הנ"ל] ובכל זאת רק מגיל י"ג נקראו איש, ומזה מוכח דס"ל לרש"י דזמן הגדלות בבן נח הוא רק בגיל י"ג שנים וכדין ישראל, (ויעוין משנ"ת בזה בסי' פ' אות ג').

ונראה ליישב באופן אחר דהנה כתבו בתוס' (סנהדרין סט. ד"ה בידוע) שבדורות הראשונים היו ממהרים להביא שערות ואז באמת היה זמן הגדלות קודם גיל י"ג, והשיעור של י"ג שנים הוא שיעור שנתנו חכמים בדורות האחרונים שאם הביא אז שערות נחשבים גדולים, יעו"ש.

ולפי"ז יתכן לומר דמנשה מיהר להביא שערות קודם גיל י"ג ולכך היה קרוי איש קודם י"ג שנים אולם שמעון ולוי לא מיהרו להביא שערות ודינם היה כמו בדורות האחרונים שרק בגיל י"ג נקראו איש, [ויעו"ש בסנהדרין בשיטה להר"ן שכתב שהדבר תלוי בלידה, והיינו שבדורות הראשונים קטן שהוליד נחשב גדול אף קודם י"ג שנים, ולדבריו יתכן לומר דמנשה הוליד קודם גיל י"ג אולם שמעון ולוי לא ילדו קודם].

עוד ליישב באופן אחר לפי השיטות דס"ל שקטן ששכלו חריף דינו כגדול לכל התורה, אלא שבזמנינו אין חכם שיוכל לשער כמה דעת וחריפות צריך בכדי שיהא גדול, [יעוין בזה ברא"ש גיטין פט: שהביא גירסת רבינו חננאל עדיין לא הגענו לפלגות ראובן דהיינו שאין לנו חכמים שיוכלו לשער אם הגיע קטן זה לדעת של פלגות ראובן וכו', ויעו"ש בחת"ס שביאר מדוע כל קידושי קטן אינם קידושי ספק שהרי יתכן שהוא חריף בשכלו, ויעוין משנ"ת בזה בסי' י' אות ג'].

ולפי"ז יש לומר דכאן גילתה לנו התורה שמנשה היה חריף בשכלו ודינו היה כגדול ולכך נקרא איש, אמנם שמעון ולוי לא הגיעו לדרגה זו ורק בגיל י"ג היו גדולים.

בספר הדרש והעיון – לוויין י"ל דכוונת רש"י היא, דכיון דבחיוב המצוות נאמר לשון איש דכתיב איש או אשה אשר יעשו מכל חטאת האדם, ואחרי שהזמן היותר נמוך להנחת שם איש שמצאנו בתורה הוא שנת י"ג, שכן מצאנו בלוי להדיא שנקרא איש כמו שנאמר איש חרבו על ירכו, ולפי חשבון שנותיו לא היה רק בן י"ג, לכן גבול גבלו חכמים, שבהגיע אדם לשנת י"ג כבר הוא מחויב במצוות, משא"כ במנשה הנה לא מצאנו להדיא במקרא שנקרא איש אז, רק שכן הוא מדרשת חכמים, י"ל שאין למדין מזה, דאין למדין מן האגדות, וכדאיתא בירושלמי פ"ב דביצה וספ"ק דחגיגה, ועי' רשב"ם ב"ב קל: ובתוי"ט פ"ה דברכות משנה ד' בזה, בשגם מאגדות המוזכרות רק במדרש ולא בגמ' בודאי אין למדין, כמבואר בספר באר יעקב חאה"ע ס"י קי"ט ואכמ"ל בזה.

לתגובות והערות

להנצחות ותרומות להחזקת העלון

ניתן לפנות כעת במייל: r0548474308@gmail.com

ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת